СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 226. Джерзи Сіти, Н. Дж., второк, 29. вересня, 1925. VOL. XXXIII. No. 226. Jersey City, N. J. Tuesday, September 29. 1925. THREE CENTS

Американська підводна лодка потонула. - Згинуло 34 особи залоги.

НЮ ЛОНДОН, КОНН., 27. вересня. — Позавчера вночі потонула біля островця Блак Айленд (недалеко берега стейту Ровд Айленд і Канектикат) підводна лодка С-51. На неї наїхав корабель Сити оф Ровм й ударивши в неї, розбив її машинерію та напустив в середину води.

На сей сильний удар командант Родні Г. Добсон і трох із залоги: Дуі Дж. Кайл, Алфред Гаер і Михайло Ліра, вибігли на поклад. Вони доразу помітили, що субмарина тоне. Командант став кричати до капітана корабля Сити оф Ровм: Киньте линву! Але його не чули, або вже не вспіли кинути, бо до трох хвиль субмарина пірнула під воду. Командант Добсон держався антени (витички для відбору филь до радіоапарату) і разом з нею пійшов під воду, а трох із залоги остались на филях і їх залога корабля Сити оф Ровм виратувала та відвезла до шпиталю в Бостоні.

Виратовані кажуть, що решта залоги, числом 34 особи, імовірно всі потонули. Могло-б жити ще досі лише 6 осіб, якщо вони вспіли замкнутися в окремій кімнаті підводної лодки, в якій є засіб оксигенту настільки, що 6 осіб могло-б удержатись при життю 72 години.

На місце катастрофи вислано кораблі з приладами до добування тягарів із води і сподіваються, що в понеділок під ніч може з тяжким трудом видобудуть підводну лодку С-51 з води. Якщо в субмарині ще жие кілька осіб, то може ще і їх життя спасеться.

ЗА ЗМЕНЬШЕННЄ ДОВГУ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 27. вересня. — Французька довгова делєґація видвигнула домаганнє, щоби Америка згодилась на зменьшеннє французького военного довгу у випадку, якби Франція не одержувала военного відшкодовання від Німеччини.

В ОБОРОНІ СПРАВЕДЛИВОСТИ.

ВАШИНГТОН, Д. К. 27. вересня. — З приводу слідства у справі страти воздухоплава Шенандо виявилось, що американське правительство не признає жадних платень жінкам і дітям військових летунів, котрі згинули у службі.

З уваги на те посли і сенатори хотять сю справу видвигнути в Конґресі і подбати про відповідний закон, бо інакше родини жертв воздухоплава заскаржать правительство до суду.

ШИКАҐО ВИТАЄ СМИТА.

ШИКАҐО, ІЛЛ., 27. вересня. — Сюди прибув нині ґовернор стейту Ню Йорку, Алфред Е. Смит і промовляв на великій маніфестації в Палос Парку, де зібралось 100,000 народу.

Говернор Смит говорив про справи федеральної адміністрації і законодавства, бо тутешню його гостину вважають за виступ для кампанії за його кандидатурою на президента Злучених Держав з рамени демократичної партії в 1928 році.

УКРАЇНЕЦЬ ВТОПИВСЯ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 27. вересня. — Антін Ковера з Ракфорд, Ілл., вибрався був вертатись на Україну пароплавом Президент Розевелт, який належить до Юнатед Стейтс Лайнс. Він прийшов на пароплав із шифкартою, але його не пущено, бо не мав пашпорту до Росії. Тоді він роздумався, з розпуки, що йому годі вертатись домів, кинувся у воду і втопився.

Він приїхав до Америки тому яких 15 літ. Тут працював і зложив троха гроший та хотів вертатись і жити далі на Україні. Покійний мав 35 літ.

СПІЗНИЛИСЬ 15 МІНУТ НА КОРАБЕЛЬ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 27. вересня. — До пристані при 15-тій улиці приїхав учера о годині 10.30 передполуднем Стефан Ґалятті з жінкою, щоби сісти на пароплав Парі і поїхати до Франції. Се були молодята, що позавчера повінчались. Та вони спізнились 15 мінут, бо пароплав відплив о годині 10.15 і був уже на воді.

І так пізні молодята мусіли остатися в Ню Йорку, але їх пакунки, які привезено впору, поїхали до Франції.

КІЛЬКО НОВИХ АВТОМОБІЛІВ?

ВАШИНГТОН, Д. К., 25. вересня. — Міністерство торговлі подає, що за перших 8 місяців сього року зроблено в Злучених Державах 2,500,000 пасажирських автомобілів і 300,000 тягарових (траків). В сьому часі вироблено в Канаді 100,000 пасажирських і 14,000 тягарових автомобілів.

Се зіставленнє складено на основі звідомлень 183 фабрикантів автомобілів, з яких 70 робило тільки пасажирські автомобілі, 18 пасажирські і тягарові і 93 лише тягарові.

Протягом того часу яку третину фабрик розвязано або злучено з другими.

24 малих фабрик автомобілів не подало своїх звідомлень міністерству промислу, отже даних про їх виробництво не включено до звіту.

ЩЕ ОДНА АВАНТУРА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 27. вересня. — Сьогодня приїхало сюди пароплавом Дуілйо з Італії 9 послів фашістів на зізд Міжпарляментарної Унії у Вашингтоні.

Їх вийшли витати біля пристані нюйорські італійські фашісти, а одночасно вийшли проти них задемонструвати італійські соціялісти. Між обома групами счинилась борня, яка вивилась не тільки у бійках але й у стрілянині. Подібні авантури між італійцями були ще в двох інших місцях.

Поліція сподівалась тих авантур і приготовилась до них та впору розігнала домів обі противні сторони.

НЕ ХОЧУТЬ З ПОЛЬЩЕЮ ГОВОРИТИ.

Телеґрама „Ассосієйтед Прес" з Женеви з 14. вересня говорить: Враз з надходячими переговорами між аліянтами і Німеччиною в справі умови, яка-б ґарантувала мир в области Рену, стейтсмени плекають надію на створення инших обласних европейських мирових умов, одної між балканськими державами, другої між балтійською групою. Перша має більше виглядів на успіх, чим друга, бо грецький міністер закордонних справ зробив вже начерк можливого договору з Юго-Славією і Румунією та мабуть з Болгарією. Економічна антанта істнує вже між Литвою, Латвією та Естонією. Виглядає одначе, що буде трудність з втягненням Фінляндії та Польщі у загальну балтійську комбінацію, бо Фінляндія не є тепер розположена входити в ніякий союз з Польщею з причини трудностей, які має Польща в спробах вдоволити свої національні меншости, головно Українців.

Українська Національна Рада розкинула поміж делеґатами на збори Ліґи Народів памфлет під заг. „Власть Терору в Польщі". В нім говориться, що Українці в Польщі є угнетені і позбавлені своїх прав.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ — ВИСТАВОВЕ МІСЦЕ.

Турецькі національні збори рішили вже, яка має бути дальше доля старої столиці Туреччини, Константинополя, або Царгорода. Константинополь стане місцем, котре будуть показувати чужосторонним туристам як місце інтересних видів та розривок.

ЛІКАР МУСІВ ВИТЯГАТИ НІЖ З ГОРЛА.

В Коломбус, Огайо, показував штукар Гил 10. вересня всякі штуки. Поклонився публиці, зник за сценою і побіг до лікаря. Він ковтнув ніж. Лікар мусів зробити йому операцію, щоби витягнути ніж з жолудка. Гил звичайно всував ніж поза ковнір, але сим разом якось неподівано всунув його дійсно в горло.

ДЛЯ АДАМА ШТАНИ, А ДЛЯ ЕВИ СПІДНИЦЯ.

Архиепископ городу Пізи заборонив вступ до церкви жінкам в коротких спідницях та з голими грудьми і раменами. Жінки запротестували, та без успіху. Тоді жінки післали архиепископови петицію, в котрій просили, щоби зглянувся над просьбою жінок, бо в богатьох церквах є образи і статуї, де людське тіло видно голе. От хочби, доказували жінки, в Пізі є статуї Адама й Еви голі, як мама родить. Та епископ не змяк і на такий факт. Адамови й Еві (як статуям) приказав вшити — йому штани, їй спідницю — та їх повбирати, а голі тіла на образах приказав закрити намальованим одінням. На сім і скінчилося.

170 МІСЯЦІВ КАРИ.

170 місяців за вбивство дістав Іван Дюзняк зі села Хлібовичі за те, що в обороні свого батька, підчас бійки на весіллю, стрілив до Федька Костева і вбив його. Обвинувачений виправдувався тим, що побачивши батька залитого кровю, втратив розум і не здавав собі справи з того, що робить.

ХИТРІ ОБМАНЦІ ДІСТАЛИСЯ ДО ВЯЗНИЦІ.

Рік тому назад появився в Канаді молодий Англієць, Алфред Блейк і щоби зробити дещо „бизнесу", представляв себе военним героєм, доктором та бароном з 600,000 дол. майна. В декотрих місцях західної Канади колектував гроші на шпиталь в Ріджвейл. Одначе нога посовглася йому, як зачав давати фалшиві банкові чеки. На сім його зловлено та арештовано. Поліція зібрала досить богато доказів обману, та судя відложив засуд до 16. вересня.

Другим не менше здібним обманцем показався А. Шейкер в Оттаві, де він вдавав бувшого американського консуля в Полудневій Америці, а також офіцира кінної канадійської поліції. Се отворило йому двері до богатих кружків. Зловлено його також через фалшовання банкових чеків. Засуджено його на 2 роки вязниці.

НАЙСТАРШИЙ ЧОЛОВІК НА СВІТІ.

З Білгороду, столиці Югославії, доносять, що тули приїхав з Царгороду малий, скорчений чоловічок. При ревізії пашпортів здивовані урядовці ствердили, що це найстарший чоловік на світі. Є це Турок на імя Заір Еффенді. В його пашпорті написано, що він уродився в Царгороді 1774 р. — отже має тепер 151 літ. Заір Еффенді є свідомим чоловіком і усміхаючись оповідав, що він вибрався на прогулку. „То перший раз на сто літ" — сказав він — „але скорше не міг я собі на те дозволити". Тепер хочу навідатись до моєї правнучки і при тім може буду курувати свій гостець. Коли люде не хотіли вірити, що він має 151 літ, старець розсердився і запевняв, що він що року, в день своїх уродин в корані (Магометанське євангеліє) робив знак. 144 знаки зроблені його рукою, а перших 7 зробив його батько, бо він ще тоді малий був. Цей старець від 30 літ є сторожем на одним побережу Царгороду. Передтим був послугачем і міхоношем. Він був 27 разів жонатий. Його остання жінка померла, маючи 87 літ, його найстарша донька жила 80 літ. Разом мав він 100 дітей. А коли його запитали, як велике є його потомство, відповів: „Неможливо є порахувати зеренця піску на пустині".

ЛЮДЕ ГИНУТЬ ЯК МУХИ.

Пошесть очайдушної скорости, на яку хорують американські автомобілісти, прибрала сего року великі розміри. Як подають американські часописи, за вісім місяців сего року около 2,500 людий згинуло від автомобілевих випадків лише в 80 містах. В минувшім році, після найновійших обчислень, автомобілі спричинили смерть поверх 20,000 людей; судячи після дотеперішного числа випадків смерти, до кінця сего року згинне більше, чим 20,000 людей.

РАБІН ЗАБОРОНЯЄ НОВОМОДНІ СТРОЇ.

Головний рабін в Польщі видав 12. вересня припорученя до всіх рабінів в Польщі, щоби заборонили вступ до жидівських синагог всім женщинам, які будуть мати на собі одіж з витятими грудьми і короткими спідницями.

ЕПІДЕМІЯ САМОГУБСТВ У ЛЬВОВІ.

На протязі одного дня (5. с. м.) було у Львові аж 5 самовбийчих замахів. 14-літний ученик гімн. Гохберг, син властителя реставрації за Личаківською рогачкою Ізаака Гохберга відібрав собі життя вистрілом із револьвера в серце. Причиною самогубства було те, що покійний перепав при поправці. — На „Францішку" у ставі топився Фелікс Т. але його виратували. Причиною того кроку було се, що він не мав собі за що пожиття з жінкою. — При вул. Боїмів у білий день кинулася з вікна III. поверху на хідник 20-літня Маня Фішман, наслідком чого зломала собі руку, ногу і надрушила череп. В безнадійному стані відвезено її до шпиталю. Причиною самогубства був нервовий розстрій. Вона пробувала самогубства вже два рази передтим, але не вдалося. — Банкова урядничка Марія З. намагалася відібрати собі життя при помочі зажитого сільного квасу змішаного з йодиною. Десперантку відвезено до шпиталю в грізному стані. — 23-літній Людвік Г. явився в ночи на Кульпарків і зажадав останнього слова від тамошньої сестри милосердя Анни Крулівни. Коли вона йому відмовила, зажив на її очах отрую. Його теж відвезено до шпиталя.

ВЛОМНИК ДІСТАВ ДВА РОКИ.

Поліцийний судля у Вінніпеґу 11. вересня засудив Василя Владику на два роки в кримінальним заведенню за два вломи, один на 377 Кінґ вул., а другий в пральни на 93 Ґрен вил, де попередно мав заняття. Владика вже передтим відсидів три роки в домі поправи в Портедж ля Прейрі.

Микола Солтис, який відсиджував 6-тижневу вязницю за крадіж, утік був з вязниці 15 серпня, коли тілки 8 днів осталося йому відсиджувати. Поліція зловила його в Порт Артур, Онт., тоді, коли він витуманив гроші в одного чоловіка. Пізнали його по відтисках пальців. Солтиса відставлено до Вінніпеґу і 11. вересня він дістав ще пів року вязниці за те, що втік.

ШКОЛИ ТВЕРЕЗОСТИ.

Манітобський комітет для поширення тверезости між населенням Манітоби (Канада) отворив 50 вечірних шкіл тверезости, в котрих вібуваються виклади про шкідливість напитків. Школи отворено по рівних центрах Манітоби. Кожда школа буде тривати чотири тижні по чотири вечері (по 2 годині що вечера). Лекції будуть на ріжні теми, а по скінченню чотиритижневого курсу студенти (старші люде) будуть здавати іспити і дістануть відповідні дипломи.

ПРЕСА В ПОЛЬЩІ.

Львів, вересень, 1925. — Появилася нова статистика преси в Польщі за 1925 р. По мові є в польській державі 173 часописи не-польських, а саме: 84 німецьких, 42 жидівські, 31 українських, 6 російських, 3 білоруські і 2 литовські. З українських часописів 22 виходить в Галичині, 5 на Волині і Холмщині, 4 у польських землях. Білоруси мають 2 часописи у Вильні і 1 в Білостоці, Литовці 2 часописи у Вильні, Росіяни 3 у Варшаві і 3 на Волині.

Большевики зачинають признавати горожанські права дрібним капіталістам.

МОСКВА, 27. вересня. — Совєтська влада признала право голосовання також дрібним промисловцям і реміснилам. Досі їх признавано за капіталістів і їм виборчого права не признано.

БОЛЬШЕВИЦЬКО-ПОЛЬСЬКЕ БРАТАННЄ.

ВАРШАВА, 27. вересня. — Російський совєтський комісар закордонних справ Григорій В. Чічерін приїхав сюди нині рано з Москви.

Він нині майже увесь час пробув на розмові з польським міністром закордонних справ графом Александром Скршинським.

Скршинський і другі польські міністри приймали Чічеріна обідом в його честь.

Польське правительство не подає, про що ведено розмови з Чічеріном, але заявляє, що він приїхав потвердити приязнь Росії до Польщі, згідно із своєю заявою на останньому зїзді совєтів у Тифлісі, що Росія мусить удержувати приязні зносини з Польщею, яка є тепер осередком (?) европейської політики і мира.

Відсі Чічерін їде лічитись імовірно до Німеччини.

СОЦІЯЛІСТ ОСУДЖУЄ КОМУНІСТІВ.

ЛОНДОН, 27. вересня. — Відомий провідник анґлійських соціялістів, бувший премієр Джеймс Ремсей Мекдоналд запротестував проти резолюцій федерації анґлійських робітничих юній, в яких вони грозять капіталістам революцією.

Він каже, що революційні погрози можуть викликати паніку в промислі і тимсамим спричинити застій виробництва, а се нічого доброго не принесе для робітництва, а тільки шкоду, бо занепад чи упадок промислу се таксамо страта для робітництва як і для решти населення краю.

Сею своєю заявою він осудив комуністів в Анґлії, яких не богато, але які під впливом Москви дуже активні і приєднали собі дівих соціялістів у робітничих юніях та Партії Праці.

ЗА РЕНСЬКУ УГОДУ.

ЛОНДОН, 27. вересня. — Переговори між Німеччиною і Францією та другими аліянтами мали зачатись дня 5-ого жовтня с. р. в Люцерн, у Швайцарії, одначе Анґлія хоче, щоб їх ще відкладено на пізнійше, аби за сей час ситуація більше прояснилася і Франція висловилась виразнійше про свое становище до запоруки німецько-французької границі.

ЗАМКНЕННЄ ЛІҐИ НАРОДІВ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 26. вересня. — Сьогодня замкнено сьогорічню сесію Збору Ліґи Народів.

ЗЇЗД ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 27. вересня. — Жінка покійного Вудрова Вилсона буде тут заступати разом з ґенералом Керром Американський Червоний Хрест на 12-ій міжнародній конференції Червоного Хреста, яка тут зачнеться 7-ого жовтня с. р.

ЗА ПОЛЕКШАМИ У СПЛАТІ ДОВГУ.

РИМ, 27. вересня. — Італійське правительство і преса слідить із зацікавленням за ходом переговорів у справі французького военного довгу у Вашингтоні.

Преса висловлює погляд, що Злучені Держави повинні признати як найбільші полекші у сплаті военних довгів як Франції так й Італії.

НЕВДАЧА БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ПРОТИ-РЕЛІҐІЙНОЇ ПРОПАҐАНДИ.

РИҐА, столиця Латвії, 25. вересня. — Заграничні кореспонденти, які вертаються з Росії, між иншим стверджують, що большевицька агітація проти релігії не вдалась. Навпаки, кажуть, вона ще причинилась до скріплення церкви.

Одночасно стверджують вони, що таксамо не вдались большевицькі проби з „живою церквою", яка впала, а стара православна церква осталась і надалі найсильнішою.

„НЕПРОЛЄТАРСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ".

МОСКВА, 25. вересня. — В останньому часі російська совєтська влада заборонила вступ до висших шкіл студентам „непролетарського походження". Тепер же комісар просвіти Александер Луначарський змінив сю постанову і дозволив усім ходити до висших шкіл.

(Постанова була крайно глупа, бож і діти „непролетарського походження" можуть бути пролетарами, а навіть якби й не були пролетарами, то прецінь пролетарська школа силкується з людий робити пролетарів і в усякому разі робить їх бодай умовими пролетарами. Се знають добре комісарі і тому посилають дітий до шкіл заграницею, до „буржуазних" шкіл).

ЗАПАЛАСЬ САЛЯ.

РИМ, 27. вересня. — В городі Козенца запалась саля, де відбувався зїзд лікарів.

У катастрофі погибло 5 осіб, а понад 70 потерпіло тяжкі покалічення.

ЕЛЕКТРИЧНЕ ОГОЛОШУВАННЄ ЗЛОДІЇВ.

БЕРЛІН, 27. вересня. — Тутешня поліція вживає електричних движимих оголошень понад високими домами для виловлювання злодіїв і всяких злочинців.

В місті уставлено 9 таблиць для оголошення при помочі електричного світла. На тих таблицях подається імена опришків і описи їх для вжитку поліції і публики.

ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ РОЗГАНЯЄ ПОСОЛЬСЬКІ ВІЧА

В неділю, 6. вересня с. р. голова Українського посольського Клюбу Сергій Хруцький і посол Борис Козубський, ентузіястично привитані тисячною масою вічевиків, що битком заповнили салю й ґалерію великої салі Музичного Інституту у Львові, реферували про нинішній стан шкільної справи. Проводив віче п. Іван Ліщинський в імени Народньої Організації.

Посол С. Хруцький, подякувавши за сердечне принятє з боку зібраних і передавши привіт від Української Парляментарної Репрезентації, подав сперш загальну характеристику походу проти українського шкільництва.

Перейшовши до т. зв. язикового шкільного закону з липня м. р., референт вказав на дві категорії, упривілеєних і безправних громадян, які вводить самий закон всупереч постановам конституції. Та коли у вступі до закону згадувалось бодай про „духа взаїмної пошани", то виконуючі розпорядки цілком перекреслили закон.

До чого ж довела фабрикація польських деклярацій, вказує факт, що вже появились „мертві душі"—виказки дітий, яких зовсім нема на світі.

Дальше торкнувся посол впливу влади на вислід плебісциту і перейшов до справи середнього шкільництва. Там теж мін. Грабський заводить „утраквізацію". Вже давно білоруський посол Тарашкевич передбачував із соймової трибуни, що утраквізація вийде наділі такою, що по українськи вчити-муть у школах хиба співу, ґімнастики, рисунків і танцю! І справдилося.

Вже рік минув від остатнього терміну, в якому мав бути оснований згідно із законом з 26. вересня 1922 р. — український університет на український етнографічний території. Вже по упливі реченця появилася в буджеті сума 260,000 зл. на організацію „Руского інституту" в Кракові. На інтерпеляцію посла у мін. Грабського, як міністер погодить свою оригінальну ідею утраквізму в низших і середніх школах з виразною постановою законодатної палати про однородний національний український університет, мін. Ґрабський заявив цинічно, що як довго він при владі, так довго українського університету не буде, а тим більше не буде його у Львові.

Війну — говорив далі посол — може виграти тільки та сторона, в рядах якої нема легкодухів. Польська дипльоматія реклямує закордоном закони Ґрабського яко вислів національної толеранції. Наділі вони сіють ненависть. Польський уряд мусить стрінутися з такою поставою українського громадянства, на яку заслугують видані сим урядом закони. Посли приїхали до Львова на те, щоби вичути настрій мас і дізнатись їх бажання щодо способів проти-акції.

Посол Борис Козубський у короткій і палкій промові вказав на долю Поляків під пруською і російською займанщиною.

А далі казав, що ідея спольонізовання українських земель зазнала вже компромітації при виборах, але воно не відстрашує влади, яка дійшла вже до того, що відбирає навіть національне імя нашому народови. Само українське громадянство так само винувате, що з ним так експериментують. До війни Українці оглядались на Відень, як на суддю в українсько-польських спорах; по війні не стало Відня й виринули нові „орієнтації". Не було лише орієнтації на власні сили, й немає її видно по нинішній день, коли статистика жертвенности на Рідну Школу каже, що в червні 14 українських громадян складалось на 1 сотик, щоб утримати найважнійшу національну твердиню, власну школу! Треба ділом, а не словом доказати, що український нарід став нацією.

Після промов обох послів, які були часто перериванi грімкими оплесками й окликами, цілий ряд осіб зголошував запити до послів у справах всіляких яскравих зловживань провінціональних поліційних і шкільних властий на шкільному полі. Промовляли: Український, проф. В. Білецький (про переношення ґімназійних учителів), Тарнавський, пані Константина Малицька (про дискваліфікацію 13 учительських сил в семинарії і переслідування фахових закордонних видавництв), Галібей, Вертипорох, Лісковацький і інші. Перший інцидент трапився при промові п. Цурковського.

При згадці про Ірляндію, присутний комісар поліції Ваґнер зажадав від голови зборів відібрання голосу промовцеви. Колиж п. А. Добрянський заявив, що не має причини відбирати голос, комісар поліції розвязав віче.

Проти того посол Хруцький запротестував і звернув увагу комісареви, що він не має права розвязувати посольського віча, а може лише домагатись від голови віча, щоби той прикликав промовця до порядку чи відібрав йому голос. Що найвисше представник поліції може зажадати припинення дальших запитів вічевиків, але не має права заборонити послам відповісти на поставлені їм конкретні запити. Тому посол вважає своїм обовязком виступити проти самоволі. В сій хвилині вдерлось на салю кільканайцять поліцаїв, заздалегідь сконсиґнованих за брамою у поблизькій дирекції окружної поліції, і силою почало усувати публику зі салі. Серед величезного обурення, голосних протестів і окликів на адресу „висшої влади" і поліції, та при співі „Не пора" й „Ми гайдамаки", під напором поліцаїв покинули присутні салю, причому на улиці довго ще ганялась поліція, розганяючи гуртки вічевиків.

Поліція арештувала пп. Цурковського й А. Добрянського за їх виступи на недільному вічу у Львові.

ПРОТИ ПОЛЬОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА

ДОВІРОЧНА НАРАДА БАТЬКІВ В ПЕРЕМИШЛІ.

В справі найновіших шкільних розпорядків відбулася в Перемишлі в середу, 2. вересня с. р., довірочна нарада громадянства і батьків учеників І-ої кляси української ґімназії в Перемишлі. Після основної дискусії вирішено одноголосно:

1) Запротестувати як найрішучійше проти зединення українських ґімназій з польськими і проти утраквізації, а дійсно польонізації першої кляси української ґімназії в Перемишлі.

2) Не посилати своїх дітий до зутраквізованої кляси і на підставі переведених вже правосильно вписів до першої кляси ґімназії з українською викладовою мовою, обстоювати сей характер школи і домагатись привернення української мови навчання в першій клясі.

Батьки інтересованих дітий, які не були на нараді, мають в сій справі зголоситись до д-ра Володимира Загайкевича в Перемишлі, ул. Костюшка ч. 3.

ЗА СКЛИКАННЄ ВАРШАВСЬКОГО СОЙМУ

Письмо Президії Українського сойм. клюбу до марш. Ратая.

Пане маршалку!

Український соймовий клюб на засіданні, відбутому 1. ц. м. постановив звернутися до Вас з домаганням негайного скликання сойму.

З досвіду відомо, що літні ферії сойму степенують диктаторські замашки поодиноких членів уряду, призвичаєних не нести парляментарної відповідальности з огляду на свої дотеперішні повновласти. Правління й абсолютистичні нахили п. президента міністрів є загально відомі. Виступають вони жвавійше в часі теперішнього господарського замішання, доцільно вводженого на українських землях міністром освіти п. Станиславом Грабским в ділянці всенароднього й середнього шкільництва. Сойм, хоч не виявляє спішности до контролі парляментарної діяльности міністрів, все таки є покликаний дати вислів своїм поглядам на експерименти теперішнього уряду.

Розпорядки уряду, а саме ухвали Дирекції й Надзірної Ради Банку Польського, яка зменшує кредити до половини, а головно зарядження п. міністра скарбу, яким переводиться мобілізацію скарбових урядовців для стягання біжучих і залеглих податків, головно з дрібної й середньої земельної власности, важко заваготіли над горожанами взагалі, а над українським населенням зокрема.

Коли перші зарядження безпосередно майже не торкаються укр. населення, то уряд та центральні банкові установи польської републики з гідною кращої справи послідовністю не дають кредитів українським кредитовим інституціям й кооперативам, тим менше поодиноким горожанам української народности, то друге зарядження в теперішній хвилі просто підважує істнування широких мас українського народу.

На українській національній території в Польщі находиться понад пять мільонів хліборобського населення, що посідає ліліпутні варстати праці, які обіймають 600 тис. господарств від 0 до 2 гект. землі (3 міл. населення) і 420 тис. господарств від 2 до 5 гект. (понад 2 міл. населення). На українській національній території в минулому році лютував загальний голод а сьогорічні врожаї є дуже нерівномірні. Є цілі простори, знищені повінню і посухою. Людність залишена польським урядом без допомоги, по геройськи видержала найстрашнійшу добу голоду завдяки самодопомозі всеукраїнського громадянства, одначе виснажена нуждою і голодом, давлена податками і довгами затягненими на лихварські відсотки, не є в спромозі в теперішньому часі платити залеглих і біжучих податків. Крім економічної, торговельна й митова політика уряду останнім зарядженням п. міністра скарбу наново й періодично хоче стягнути на українське населення голодову катастрофу. З причини економічної війни, яку польський уряд веде з Німеччиною, ціни збіжа впали низче коштів продукції. Сповнення зарядження п. міністра скарбу рівналося би господарському знищенню українського селянського населення, примушуючи його продавати збіжа по горендально низькій ціні, а тим самим наражуючи на нову добу голоду і нужди.

Український Соймовий Клюб, слушно підозріваючи в тому зарядженні п. міністра скарбу замасковану тенденцію нищення у відношенні до українського населення, домагається скликання сойму, щоби піддати гострій критиці останні фіскальні кроки п. Владислава Ґрабского і домагатися рестрикції правительственних видатків шляхом зменшення чисельности війска і державної поліції.

Другою справою, яка до глибини порушила українське громадянство є суперечні з волею населення вирішення властей про висліди шкільного плебісциту і останній розпорядок п. міністра освіти, що ліквідує середні школи з українською викладовою мовою, як взагалі відношення п. міністра Станислава Ґрабского до українського шкільництва.

Наслідком божевільної ненависти п. міністра освіти до всього, що українське є ширення замішання, а у відповідь на те заповідь з боку українського громадянства бойкотувати тзв. двоязичні, себто в дійсности виключно польські школи. Як свідчать голоси польської преси, з того зарядження не є вдоволені теж родичі дітий тих чотирьох середніх польських шкіл, які мають бути утраквізовані. Отже замісць „годження і лучення," п. міністер освіти чинно спричинює ширення заколоту і степенує національну ненависть.

Український Соймовий Клюб звертає теж увагу, що розпорядок п. міністра Станислава Ґрабского противиться:

1) ідеольогічним тенденціям трактату про охорону національних меншостей, підписаним представниками Польщі в Парижі 28. червня 1919 р.;

2) законові, ухваленому законодатним соймом з дня 26. вересня 1922 р., який мав бути введений в життя до двох літ (до 26. вересня 1924), а який вирішення мови навчання у школах всенародніх і середніх переносить на воєвідські самоврядування, головно у воєвідствах львівськім, станиславівськім і тернопільськім, а навіть

3) противиться законові з 31. липня 1924, насильно накиненому українському населенню польською більшістю сойму.

Супроти такого стану річей, Український Соймовий Клюб є примушений притягнути до парляментарної відповідальности п. міністра Станислава Ґрабского, який тогче здобуті у важкій боротьбі права українського народу на полі всенароднього й середнього шкільництва.

Вкінці супроти того, що вже давно минув речинець заснування українського університету, якого оснування забезпечене законом з 26. вересня 1922, а польський уряд і сойм ще нічого в тім напрямку не зробив, Український Соймовий Клюб заповідає вже на першому засіданні сойму внесення законопроєкту про український університет з метою здійснити закон з 26. вересня 1922 р.

З вище поданих причин негайне скикання сойму є хіба достаточно умотивоване.

Український Соймовий Клюб не тратить надії, що Ви, Пане Маршалку, стоючи на сторожі парляментаризму і не бажаючи допустити до спожаління гідних наслідків спричинених необчисленими зарядженнями відповідальних керманичів польської державної політики, признаєте наші мотиви вистарчаючими для негайного скликання сойму.

Варшава 3. вересня 1925 р.

З поважанням
Сергій Хруцький,
голова Українського Клюбу.

— Кілько вас в громаді?
— Буде з 15 Українців і з них 5 самогонців!

ФРАНЦУСЬКІ ПОСТУПОВЦІ ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

Париська ґазета „Ль'Юманіте" з дня 8. серпня принесла статтю підписану визначними Французами п. з. „Заклик до публичної опінії". Зміст статті звертається в цілости проти Польщі і гострими словами осуджує політичні відносини, які тут панують. Подаємо за краківським „Часом" ч. 193, деякі місця з вище згаданого „заклику". „В Польщі конституції не виконується. Не говорячи вже о свободі робітників, також свобода встановлена деклярацією прав чоловіка і горожанина не істнує зовсім. Що більше. Польське правління створило з провокації систему і агенти-провокатори, розсипані навіть по найдрібніших селах, зараховуються до урядників цього правительства. Конферуючий в Парижі дня 16. серпня „Міжнародній Зїзд Вільної Думки" видав під адресою Польщі слідуючу резолюцію: „Зїзд довідується, що через зломання конституційних ґарантій права чоловіка й горожанина в Польщі є потоптані. Релігійна свобода фактично не істнує, не римо-католицькі віросповідання є давлені. Свобода преси і зборів у відношенню до селянського і робітничого руху скасована. Робітничі союзи і виховуючі товариства розвязується без подання леґальних, оправданих причин. Національні меншости лишені всякої можливости свобідного розвою, своїх шкіл, товариств і т. д. Парляментарна незайманість є тільки на папері. Супроти опозиційних послів вона не має значіння. Масові арешти робітників, селян і діячів національних меншостий йдуть без перерви, так, що вязниці є переповнені (5 до 6 тисяч політичних вязнів). Вязні є жертвами переслідувань, а часто тортур в часі арештовань і по вязницях. Як це признав бувший міністер Туґут, стала в Польщі провокація і донощецтво системою правління".

ФРАНЦУЗИ В ОБОРОНІ ЖЕРТВ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ НА БЕСАРАБІЇ.

Отвертий лист до румунських властий.

Як довідуємося, за кілька день має явитися перед військовим судом в Кишиневі 386 селян і селянок, обвинувачених в співучасти в повстанню на південній Бесарабії у вересні минулого року.

Вже саме число обвинувачених вистарчає, аби звернути нашу увагу. Але вісти, які дійшли до нас з Румунії, перетворили наше заінтересовання у справжній переляк.

Чи се правда, що сих 386 обвинувачених є тільки жертвенними козлами револьти, за яку несуть відповідальність ті, що нині в імени Румунії правлять Бесарабією?

Чи то правда, що, як сконстатував посол Якубеску в румунськім парляменті, 13-теро зпоміж обвинувачених покарано смертю іще перед судовим присудом?

Чи то правда, що обвинувачені не мають ніякого контакту зі своїми оборонцями і що ні один журналіст ні румунський ні чужоземний не має права дістатися до бесарабської території? Чи то правда, що румунські журналісти мусіли відкликуватись до своєї організації „Спілки румунської преси" з протестом проти такого нарушення їх прав?

Чи то правда, що ляйтнанта Морареску, обвинуваченого в більше як 30-ти політичних вбивствах, випущено на волю без дальших для нього наслідків?

Ми знаємо се, бо ми тут наводимо голі факти, так як їх подала преса в жовтні м. року, що револьта, яка вибухла з Миколаєва, була безпосередно викликана місцевими жандармами, які розстріляли в білий день на ринку селянина, що мирно прийшов продати свої продукти, котрі вони хотіли йому відібрати.

Ми знаємо се, — що в наслідок природного обурення, викликаного таким мордом в масі селян, що находилися на ринку, село Миколаїв та 5 інших околичних сел були окружені артилерією і знесені майже цілковито з лиця землі; що в містечку Татар-Бунар, підпаленім з ріжних боків, 78 хат спалено, 89 селян розстріляно на цвинтарі, а 200 на вулиці.

Ми знаємо се, бо пресові звідомлення тріюмфально оголосили се цілому світови, що отся репресія потягнула за собою 2,000 жертв на протязі кількох днів і що ціла область на 60 квадр. кільометрів була обернена в пустиню.

Чи не булоб уже доволі сих всіх жорстокостий? Чи треба ще мучити сих 386 жінок, чоловіків і дітий? Чи потрібно є, щоб сих невинних політичних вязнів трактовано як звичайних злочинців і передавано військовому судови, присуди якого можуть бути диктовані тільки ненавистю?

Глибоко зворушені сими фактами, ми звертаємося до румунських властий з вимогою:

1) щоб тих 386 нових жертв репресій випущено негайно на свободу до судової розправи;

2) щоб на місце військового суду взяв справу в свої руки цивільний суд і щоб оборонці могли бути в свобідним контакті з обвинуваченими;

3) щоб процес не відбувався при замкнених дверях та щоб преса румунська і чужоземна вільно могла слідкувати за процесом;

4) щоб дійсні винуватці, а саме шефи цивільної й військової адміністрації в Бесарабії були зроблені відвічальними за події, що мали місце у вересні мин. року.

Не хочемо вірити, щоб публична забезпека демократичної „Великої Румунії" потребувала для свого істнування щоденного загрожения життя своїх горожан і перманентного удержування стану облоги, якій є запереченням всіх людських прав.

Підписи:

Ромен Ролян, Леон Бальзажет, Анрі Барбіс, Жан Берніє, Жорж Дігамель, Анре Жід, Пер Жан Жув, Поль Люї, Марсель Мартіне, Анрі Поль Жіль, Марсель Сей, Шарль Вільдрак, Жорж Пйок, Віктор Баш, Северін Віктор Марґеріт.

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Просимо затямити собі:

1. — Дописі писати **коротко.**
2. — **Виразно і читко.**
3. — Лиш по одній стороні паперу.
4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.
5. — Писати лише про річи цікаві для усього загалу читачів, або бодай його значної части.
6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.
7. — Не лаяти нікого особисто, ані не нападати, ані не зачіпати.
8. — Не жадати звороту дописи, яку дописуватель написав за кілька мінут (коли її дуже потребує, може у себе оставити відпис).
9. — Не посилати „нагляих" дописий з домаганнем „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописуватель опізнився і хоче, щоб редакція се надолужила.
10. — Не присилати до редакції стихів і поезій недоладних щодо форми, або безвартних щодо змісту; а до того й не жадати звороту таких віршів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛІСЬКИЙ РАЙ.

Полісся — це мабуть найслабше залюднений край в теперішній Польщі. Виходить, що там багато вільної землі і місцевим людям повинно би добре житися та й між них ще чимало можна розмістити людий з инших земель, де їм вже таки за тісно. Поляки дуже хапчиво й радо порівнюють заселення Полісся й своїх західніх земель та доказують, що вони не роблять Поліщукам кривди, коли насилають до них кольоністів та осадників, бо цього вимагає „паньствова" справедливість.

Є в нас така поговірка: Іване, Іване, який ти великий... Отаке із Поліссем. Велике воно — а як там живуть наші люди, то послухайте.

Залізницею з Луцька їдуть наші Поліщуки. Чорні, зморені, прибиті горем, тяжко задумані. Ідуть з літніх заробітків додому. Працювали з самої весни у ґрафа Ледуховського в с. Смордові на Дубенщині, а самі з с. Заболоті біля Рафелівки. Мали їм платити по 1.30 зол. за днівку і по 30 ф. жита за вязання в жнива, а платили по 1.20 і по 24 фунти. Хто заробив 15 хто 20 а найбільше 30 пудів збіжжа. Заладували у вагон 1000 пудів а решту 120 пудів переслали багажом. 226 золотих з власних засобів заплатили тільки за ваґон, а щеж і за багаж заплатили теж чимало. Не дістали ніякої знижки та й навіть нікого про це не питали й не просили. Хіба то нашому брату чогось добутися, кажуть.

Що-ж це їх гонить на такі заробітки?.. Запитайте, як живуть у себе дома, де багато землі...

На сімю припадає 2—3 десятини землі. Хто має 7 десятин, то рахується багатим. Засівають на десятині 5—6 пудів зерна а збірають приблизно стільки-ж кіп. На пуди десятина дає їм прибутку 2—3 пуди, це в добрі роки. Минулого року не вернулось навіть насіння.

Отаке життя там, де нібито багато землі. А пани з Варшави бачуть тільки, що багато землі. Про те, що та земля потрібує ще багато, дуже багато вкладу, щоб була щонебудь варта, про те, що народ пухне там з голоду, що й та земля майже вся в руках панів — їм байдуже. І самим нашим Поліщукам ще багато бракує, щоб вони зрозуміли й себе й своє становище й уміли стати в своїй обороні та навчились господарки, що й з тої поганенької земельки давалоб їм користи. Алеж бо там про часопис ніхто й не подумає, що діється в світі, як живуть та борються там люди за своє краще — нікого не цікавить, горе так всіх прибило що й надії на краще не покладається. І оце є більше горе наших Поліщуків, як сама погана земля і брак її.

Гр. Гл.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Бавовняна продукція у цілому світі досягає приблюжно до 24,700,000 звоїв, з чого наш край продукує 12,612,000 звоїв? Чи Ви знаєте, що ніхто другий не може зробити ліпших цигареток з якогонебудь иншого ліпшого тютюну, кромі 100% чисто турецького, який знаходиться „в Мюред. Як другі Ви вдоволитеся зміною на турецькі цигаретки.

ПАН КОМЕНДАНТ.

Ревеляції „Дзенніка Людового" про життя і діяльність п. Б. Лукомского, коменданта львівської поліції.

У двох останніх числах (202, 203) львівського цепесівського „Дзенніка Людового" надруковано сензаційні ревеляції, що кидають цілий сніп світла на минуле теперішнього коменданта львівської поліції Лукомского, який читав на університеті Яна Казімежа навіть академічні виклади з обсягу криміналістики та поліційного поступування.

З тих ревеляцій виходить, що теперішнього коменданта Лукомского за австрійських часів усунено з поліції без права на емеритуру. Про причини такого неделікатного усунення в ревеляціях не говориться, але зате наводиться у них лист Лукомского до „Його цісарської Милости Найяснійшого Пана", австрійського цісаря, в якому Лукомскі просить признати його емеритуру.

Лукомскі, покликуючися на свідоцтва лікарів Ґлюзіньского і Заблоцкого, пише, що він хорий на легені та нерви. Дослівно пише він про свою недугу таке: „Вичерпаний невигодами, ревматичними болями, атаками неврастенії, орґанізм я піддержував уживанням лікарств; бувало так, що в уряді при бюрку я тратив притомність і мене штучно привертали до свідомости. Мій орґанізм, розстроений, витончений і знесилений почав занепадати і так діставав я часами по атаках неврастенії апатію до життя, опановувала мене безнастанна трівога так, що я побоювався божевілля. З другого боку поривала мене деколи вибуяла, хороблива амбіція, в часі якої з легковаженням здоровля і життя я доконував чинів, які остануть славою в історії львівської дирекції поліції, але той неприродний запал відбивався на моїм здоровлю, бо з правила по ньому приходили такі наглі напади неврастенії, що я мало не віддав духа. Я цілковито знищив своє здоровля в службі для добра держави та уряду. Нині каліка, недужий на груди і неврастенік у найвищому степені, до праці цілковито нездатний"... Далі в листі є згадка на ще одну недугу: „Особливо відчуваю болі в правому оці і то від кількох місяців, коли в ночі в часі поліційної облави, Кароль Стоковскі, сифілістично хорий злодій, закинув мені праве око пльовинами. І саме в тому правому оці лікар найшов сліди недуги". В томуж листі з 1912 р. п. Лукомскі жалувався дуже на свою біду і недостаток, та просив емеритури.

„З такої біди — пише Дз. Л. — нагло як урядник у польській державній службі доходить він до майна... бо є тепер щасливим власником маеточку під Львовом".

Незалежно від цього наведений у ревеляціях ще один документ, який ілюструє діяльність п. Лукомского в часі московської окупації. Тим документом є судові зізнання, зложені під присягою в окружному суді у Вадовицях свідком Антоном Кузишином про ограблення дому д-ра Германа Фішлера в Станиславові у часі російської окупації. Кузишин був тоді сторожем камениці та бачив і переживав історію того рабунку. Отже у тих зізнаннях, зложених під присягою, стоїть між иншим таке: „По приході Москалів до Станиславова явився в тому домі австрійський директор поліції Лукомскі з російським капітаном Ковальським, своїм заступником Фейріхом та двома поліцаями і не зважаючи на мій протест, відчинив помешкання (д-ра Фішлера!) та ввійшов до середини. Що діялося у помешканню, не знаю і не бачив, бо Лукомскі замкнув двері, але я чув, що в середині відчинялися з галасом столи, шафи та инші меблі, та що помешкання руйновано. При виході їх з помешкання я бачив, що Лукомскі та його товариші несли по великому пакункови, завиненому у папір а крім того три з тих осіб несло годинники з розбитими склами. В тих пакунках виніс Лукомскі і його товариші срібну посуду і столове срібло. По виході Лукомскі замкнув помешкання і запечатував його урядовою печаткою та доручив мені його пильнувати під загрозою кари смерти через повішення, якщо хто здійме урядові печатки. Казав мені також присягнути, що буду помешкання добре пильнувати. По тижневи Лукомскі явився знов у тому домі, але тим разом у товаристві Ковальського і коменданта корпусу, який заняв помешкання Фішлера під канцелярію та помешкання".

Ось так представляються ті ревеляції про минуле відомого коменданта львівської поліції Лукомского. Від себе ніяких коментарів до цього не даємо, бо вони непотрібні.

ПІЛСУДСЬКИЙ ПРО ФАЛШОВАННЄ ДОКУМЕНТІВ У ПОЛЬСЬКОМУ ВОЄННОМУ АРХІВІ.

Ми вже інформували своїх читачів про те, що Пілсудський виголосив був недавно на зїзді леґіонерів промову, в якій сказав, що у Польщі, а зокрема у воєнному архіві фалшують історичні документи. Зареаґував на ту промову та на се обвинуваченнє ґен. Ст. Галлер, який намагався спростувати твердженнє Пілсудського аж при допомозі офіціяльного Пата. Пілсудський у відповідь на те помістив відкритого листа у варшавському щоденнику „Курер Поранни", в якому своє твердженнє про фалшованнє історичних документів у цілости підтвердив та наводить два факти, з часів воєнних операцій проти большевиків, де тодішній начальник штабу Пілсудського, тойже ґен. Ст. Галлер, саме того фалшовання допустився. Правдомовність та щирість Пілсудського кидає дуже ярке світло на внутрішні відносини у ґенераліції польської армії, де зі загальною шкодою для Польщі а зокрема зі шкодою для армії воєнні каріеровичі зі злоби і тупої зависти фалшували накази начального вожда, бо його не любили.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(36)

— Чомуж вона не хоче?

— Вона гадає, що Запороже скрізь така дика пустиня, як тут. Гадає, що в кождій закутині гніздяться страшні гайдамаки, які повісили її батька і її саму хотіли повісити в купі з мамою.

— Ти не пояснив їй, що так не є. Що і на Запорожу є села, є городи.

— Пояснив. Та що з того? Вона мабуть не вірить.

— Тобі не вірить? Свому мужеви?

— Вона мабуть гадає, що я того не хочу вертати туди, відки прийшов, бо там Ляхи. Вона знає, як я їх люблю. Як би Лях сказав їй, що й Запороже не така дика сторона, то може повірила би.

— Я міг би сказати їй, як би не те, що вона недужа.

— Недужа? Хто тобі сказав се?

— Марина. Казала, що полковникова ще в ліжку, бо щось нездужає.

— Була в ліжку, бо тут не має ніякої роботи. Але про якусь недугу й бесіди не може бути. Здорова, як риба у воді... Ти побалакав би з нею про се? Ти Лях, то може увірить тобі.

— Як позволиш, то скажу. Розкажу, які тут села, які городи, які люди. Ще й те скажу, що тобі й їй безпечнійше буде жити на Запорожу.

— Сего не кажи, бо не повірить. Зміркує, що ти обріхуєш її.

— А я тобі кажу, що се одно спонукає її лишитися на Запорожу. Поміркуй. Гайдамаки велика небезпека для всіх панів. Правда?

— Та правда. Але ті небезпечні гайдамаки мають свої гнізда на Запорожу. Тим тільки ще більше напудиш її.

— Саво, Саво! Де у тебе той великий розум Чалого?! Саме того, що гайдамаки загніздилися на Запорожу, вони на тім Запорожу нікого не займають. Поки ти на Запорожу, гайдамаки ні тебе, ні твоєї жінки, хоч вона Ляшка, не рушать. А ле Чалий, пан на Степашках, чи буде безпечний? У них кождий пан однакий. А як якому отаманови гайдамацької ватаґи стрілить до голови гадка покарати Чалого за се, що він відстав від них? Як я скажу твоїй жінці, що не виключений наскок гайдамаків на двір в Степашках саме тоді, коли мужа нема дома... Чи тоді вона не буде благати тебе, щоби ти лишився на Запорожу?

— Се, що ти кажеш, не виключене. І до двора Чалого гайдамаки можуть навідатися. Повториш їй се? Зробиш мені ту прислугу?

— Дуже радо зроблю. За того коня всьо зроблю. Веди мене до хати.

— Ходи! Я тільки насамперед вступлю сам, подивитися, чи вона вже готова приняти в хаті чужого чоловіка.

Оба пустилися до хати, але в половині дороги Шаравскі станув і спинив Чалого.

— Так недобре, — сказав, — як ти прийдеш зі мною і я зачну про се балакати, то догадаеся що між нами змова. Найліпше було би, як би вона взагалі не знала, що ми вже бачилися. Чи з хати вона може видіти нас?

— Нас вона не видить, але мабуть вже від Марини знає, що ти приїхав. Справді треба зробити так, щоби вона не догадалася, що ми про се балакали. Зробимо так. Приведу тебе до хати, й скажу тобі, що ще нині виїздимо до Степашок і вийду, щоби, що треба зарядити. Лишу тебе з жінкою на яку годину.

— Се забогато, — Шаравскі замітив. — Не забогато, бо ти не зараз приступай до річи. Насамперед балакай про се й те і аж пізнійше, бутьтоби розмова сама зійшла на таке. На се й година замало. При сій вашій розмові буде й Марина. Говори так, щоби й її затрівожити. Як доведеш до того, що жінка лишиться на Запорожу, то позолочу тебе.

— Чи правдивим золотом?

— Як буду мати, то й правдивим.

Пустилися до хати, але в хату не увійшли, бо Зоська вийшла до них.

— А що? Є посвідка? — спитала.

— Є! — відповів Чалий весело, неначе врадуваний. — Вже можемо їхати. Їдемо таки зараз.

Жінка, знаючи, що муж хотів лишитися на Запорожу, глянула здивовано на него.

— Справді зараз? — спитала.

— Та не зараз, ось тепер в сій хвилині. Аж пан Шаравскі відпічне. Бо ти, гадаю, з нами поїдеш?

— Як їдете нині, то з вами. Як завтра, то й до завтра зажду. Довше не можу.

— Отже я йду сказати, щоби ладили віз для Зоськи, — Чалий сказав відходячи.

Коли Чалий вже відійшов на двіста кроків, Шаравскі побіг за ним.

— Чи ти справді хочеш їхати до Степашок, чи тільки так дуриш жінку.

— Дурю, щоби вона не догадувалася, що ми в змові.

— Отже балакати з нею так, як я тобі сказав був?

— Побалакай. Маєш дві години часу. Але не зараз зачинай. Зразу про що инше.

Побачивши, що Зоська вернулася до хати, він лишив Чалого і собі пішов до хати. Зоська не сподівалася того. Побачивши його на порозі, схопилася і ледви чутно, спитала:

— Ви чого сюди?

Сказала „ви", бо боялася, що може за ним іде Чалий.

— Ти питаєш чого? Ти?! — відповів голосно. — Хиба не знаєш, чого я сюди приїхав? Чейже не до Чалого. Я приїхав до тебе.

Шаравскі увійшов цілком в хату і простягнув до Зоськи руки, щоби її обняти. Вона відіпхнула його.

— Ти вдурів, навіжений! Муж коло хати. Вбє тебе і мене.

— Не бійся. Він не так скоро прийде.

— Знаючи, що ти тут, зараз прийде. Іди геть. Або сядь по тім боці стола. Щоби між нами був стіл. І Марину поклич. Нехай сидить тут з нами. Або ходім на двір перед хату.

Зоська пустилася до дверий, щоби вийти з хати. Він прискочив до неї, обхопив її стан і на силу задержав, пригортаючи з усеї сили до себе.

— Божевільний, пусти!

— Пущу, але сядь за столом і послухай. Пустив її. Вона обійшла стіл і сіла по тім його боці.

— Кажу тобі, Чалий не зараз прийде; аж за дві години.

— Звідки знаєш?

— Сам казав мені.

— Може брехав, щоби заскочити нас. Може він що підозріває і цікавий, що ми будемо обоє робити, про що балакати?

— Не те. Він просив мене, щоби я тебе образумив. Щоби ти лишилася з ним бодай на рік на Запорожу. Я йому прирік, що про се побалакаю з тобою. На сю балачку він лишив мені дві години. Отже нам нічого боятися.

— Він справді хоче лишитися на Запорожу.

— Отже бачиш, що не брешу. Маємо дві години. Не гаймося. Не тратьмо часу і не вкорочуймо нашого щастя. Час іде.

— Юзуню, я страшно боюся. Лишім се на пізнійше. Ще не раз буде нагода. Може у мами...

— До тої пори не видержу. Впрочім на непевне і я не ризикував. Ніколи не буде так безпечно, як саме тепер. Марина наша приятелька, наша опікунка. Де вона?

— В коморі. Може і підслухує.

— Марино? — Шаравскі крикнув.

— А що там? — залунало з комори.

— Вийди перед хату. Сядь на порозі і дивися, чи не йде Чалий. Як би йшов, дай нам знати.

Марина вийшла і сіла на порозі.

— Він буде її підмовляти, щоби лишилася на Запорожу, — Марина думала. — Ая, буде... Хитрий панок. Дурний Чалий сам післав його до своєї жінки. Такого дурного козака я ще не бачила. І не чула про такого... Добре той Шаравскі підмовляє її, щоби лишилася на Запорожу. Якось ні троха не чути, щоби що балакали. Алеж то горячий хлоп! Він ще якої біди наробить. Кождий збанок тільки до часу воду носить. Він за мало обережний. Чалий, хоч би був ще дурнійший, ніж є, таки пронюхає, як таке буде частійше. Треба буде мені пильнувати їх, зливати зимною водою. Ось тепер. Дістав дві години часу. Обережність казала би, бодай мені, користати тільки з пів години... найбільше з одної години. А то вже минає півтора, або й більше. Ануж Чалий верне скорше? Мушу сполошити їх, бо піде ще й на трету годину.

Марина встала і застукала до дверий. З хати почула метушню. Почула просьбу Зоськи:

— Іди, Юзуню, іди!

З хати вийшов Шаравскі.

— Де Чалий? — спитав, озираючися.

— Вже йшов, — Марина відповіла, — але чогось вернувся.

— Бо ще нема двох годин. Я ще скочу на хвилю до хати. Ти далі пильнуй.

Марина заступила двері.

— Вже не підете! — відповіла.

— Тільки на хвилинку. Пусти!

— Чого на хвилинку?

— Хиба не знаєш? Пусти, бабо, бо...

— Хоч би ви мали голову провалити мені, не пущу. Ви дурієте, а моя зозулька може за се заплатити своїм життем.

Шаравскі кинувся на Марину, щоби силою усунути її від дверий, але вступився, бо в сій хвили вийшла Зоська.

— Марина добре зробила, що не впустила тебе, — промовила Зоська. — Треба мати розум. Ось перед хатою лежать колоди. Сідай на одній, я сяду на другій і сварімся. Ти переконуй мене, що на Запорожу буде мені ліпше жити, я буду перечити. Може й розплачуся.

Зоська підійшла до одної колоди і сіла. Шаравскі підійшов до другої, але не сідав.

— Зосєнко! Ходи ще на хвилю. Ще маємо чверть години, або й більше. Та стара відьма здурила нас. Чалий ще цілком не йшов. Бодай тій Марині язик викрутило.

— Дуже добре зробила. То мудра баба. Не хоче мого нещастя.

— Видиш, його ще нема. Ми вже стратні. Тепер через пару днів, хоч буду в твоїм товаристві, не будемо самі, бо і він буде з нами. Як приїдеш до хати, також годі вгадати, коли буде нагода... Гм... Хиба скажу, щоби їзду відклав до завтра. Ми малиби перед собою цілий нинішний день... Може ще знайдеся яка нагода.

— Скажи. Бо справді... було коротко.

— Але таки ходім ще раз до хати. Як Чалий покажеся ось там, то Марина застукає у двері. Заки він надійде, будемо сидіти супокійно і розмовляти через стіл. Він не казав мені балакати з тобою під голим небом. Сам післав мене до тебе до хати. Зосєнко! Подумай, що я товкся сюди не на те, щоби Чалому привезти грамоту.

— То ходім, але живо!

— Запізно! — Шаравскі процідив крізь зуби. — Іде Чалий.

— Вибачай, друже, що я так пізно вертаю. Але я мусів сказати моїм хлопцям, котрі йдуть зі мною, що по полуденку їдемо. З иншими, що тут лишаються, я мусів розпрощатися...

— Не сердься, перебив Шаравскі — але мушу сказати тобі, що я проти тебе прогрішився. Я надужив твого довіря, яким ти обдарував мене, лишаючи мене з твоєю жінкою. Для мене, гадаю, ліпше буде, як не вона розкаже тобі... як почуєш з моїх власних уст.

— Щож се таке було? — Чалий спитав, будьтоби здивований, будьтоби невдоволений. — Може ти пустився на залицяйника? Ой, небоже!

— Не те, не те. Хиба знаєш, що й я маю жінку і живу по правді. Я балакав з панею полковниковою про се й те. Балачка зійшла на гайдамаків і на те, де тепер безпечнійше. Чи на Запорожу, чи в панськім дворі в наших сторонах. Як я балакаючи, раз вже розженуся, то мені нема стриму. Й не подумавши, що ти на таке готов згодитися, я став паню полковникову переконувати, що для неї Запороже безпечнійше. А пані в плач. „Не хочу", тай не хочу!"

— Як не хоче, то їдемо. Їдемо нині, годину, дві з полудня. Возьму два вози. Один той, котрим приїхала Зоська. На другий віз возьму коври і ще дещо. Шкода лишати. Іди, серденько, скажи Марині, щоби полуденок був скоро готовий.

Зоська відійшла, щаслива, що муж так легко дав себе здурити.

— Аж плакала? — Чалий спитав.

— Та плакала, — Шаравскі відповів.

Щоби для себе зискати днину і щоби за одним заходом ще більше затуманити Чалого і приспати його чуйність, Шаравскі зачав наново.

— Я гадаю, що як би ти з нею ще раз перебалакав тоді, коли кожда жінка найподатливійша, себ то в ночи; як би ще й я докинув завтра пару слів, то вона таки образумилась би. Бо тобі таки небезпечно вертати.

(Дальше буде).

Олександер Константінов.

ВЕЛИКИЙ СИН.

(З болгарської мови).

I.

В однім малім селі північної Болгарії жив мужик Петко Бельокровський у великій нужді. Помимо старости сам управляв пильно рілю, аби якось виживити себе та свою стару жінку. Коли старий Петко, дрожачи з немочі, ледви йшов за плугом, його великий син Христофор мав високе становище в цареградськім посольстві.

Христофор Бельокровський мав щастє. Одного дня консуль округа їхав його бідним рідним селом і то на диво в сю годину, як малого Хріста припадково мили й чесали. З червоними щочками, кучерявим волосєм і блискучими очима, сидів він навколішки біля мами; сонце огрівала його. Нараз задзвеніть дзвіночок, на скруті показався віз — і пан урядник задержався перед коршмою, яка стояла біля хати Бельокровського.

— Хрісто, любчику, — казала мама та погладила хлопчика, — піди-но до доброго вуйка та попроси грейцар.

Дитина послухала. Підбігла до воза, з котрого консуль сам здіймав свої клунки. Та тут станув Хрісто мов прикований, встромив палець у губи і дуже пильно глядів на всі рухи чужого пана. Сей запримітив його аж тепер і усміхнувся... Перший раз отсе побачив він у болгарськім селі такого гарного й чистого хлопця!

— Вуйку, дайте мені грейцар, — казала дитина.

— Нащо?

Але Хрісто знав лише просити тай тому повторяв уперто: Дайте мені грейцар.

— А як ти називаєшся, мій хлопче? — питає дальше консуль.

— Хрісто.

Чи проїзжому пригадалися хвилі його молодечих літ, чи звичайно відізвалася в ньому славянська натура — досить, він чув, що його щось дуже тягне до хлопчини. Йому прийшло на гадку, взяти дитину зі собою та виховувати його власними гришми.

Як загадав, так зробив. Радився з батьками якої пів години. Прийшли сюди й сусіди й віт, і всі радили батькам дати хлопця чужому панови. Сеж лише для добра дитини! Хрісто підовчиться дещо, стане порядним чоловіком та буде підпорою батькам на старі літа. Послухали батьки тай зі сльозами в очах віддали малого Хріста.

Консуль погостив ще відтак усіх мужиків, сів на візок, посадив малого Болгарина біля себе та завинув старанно в свій плед. Рушили коні, покотився візок і подорожні пропали в хмарі пилу.

II.

Конзуль був чесною людиною. Він не післав свого вихованця за границю, але віддав його вперед до болгарської школи, в якій хлопець пробув пять літ. Казав Хрістови писати і відписувати батькам та вкладав до кождого листа грошевий дарунок. Коли Хрісто скінчив початкову школу, пішов за границю і тут був у виховачім заведенню. Діставгарний мундір з лискучими гузиками і виглядав дуже гарно. Відфотографувався і післав фотографію батькам. І не надімося, яку жалісну втіху викликає сей нежданий дарунок і як гордо показували кождому „любого сина".

Свої довгі листи підписував хлопець усе словами: „Ваш найпослушнійший син, Хрісто." Пізнійше писав коротше, а кінчив просто: „Ваш син Христофор." Вкінци приходили листи від него лише рідко. Послідний лист прийшов перед його переходом на університет. Лист був короткий і сухий, а кінчився досить неприві́тливо: „Ваш Х. Бельокровський."

Конзуль дав молодцеви все потрібне: тепер хотів він, щоби Хрісто вернув до рідного краю, бо освіта Хріста покінчилася. Та його цілком не тягнуло до батьківщини. Він ізза ріжних позірних причин полишився за границею та все ждав грошей на розривки і роскоші. Остаточно конзуль заявив цілком рішучо, що помагати-ме Хрістови лише тоді, як він сейчас вернеться до Болгарії. Тоді Хрісто удав ображеного, робив свойому добродієви докори в неприличних словах і цілком забув за него. Та конзуль, чоловік мягкого серця, що сам довгий час жив на заході і був цілком добре обізнаний з лихими свійствами людей на заході, не міг узяти свому вихованцеви сього поступку за зле. Він ще й старався у найвисших кругах, щоби Хрістови виробити місце в посольстві в Цареграді. Се йому справді повелося.

В Цареграді жиє взагалі мало Болгарів. Вони торгують баранами і шовком, сходяться з ріжними людьми і довідуються про новини все з першої руки. Так теж сталося, що торговці принесли до краю вістку про молодого Болгарина Бельокровського. Він жив тут наче який консуль та був важною особою. Чутка дійшла аж до села, в котрім жив старий Петко сам один, бо його жінка вже була померла.

Він цілком стратив голову з радости, а його сумні очи наповнилися сльозами. Вже дуже довго не мав вістки від сина тай навіть-не знав, де він і що діє.

Тепер Петко, не надумуючися довго, продав поле, перекинув через плечі торбу з хлібом, у руки взяв палицю тай пращаний щиро сусідами пустився в дорогу, щоб відвідати свого великого сина.

III.

Їде він і йде, аж ніг із радости не чує під собою. Ступаючи все вперед, перейшов Балкан, а серце беться з недалекого щастя. Петко лишив за собою провал Шипку і Рожану Долину і йде все дальше і дальше. Лише деколи спитає по дорозі, чи далеко ще до Цареграда, а потім машируе завзято вперед.

Ось він уже в Андріянополі! Та він довго не здержується. Лише відпочав трохи, обмив при фонтані засохлі руки та відсвіжив холодною водою сиву голову. Потім іде дальше та питає Турків і христіян, якою дорогою дійти до Цареграда.

Минає міста і села. Нараз перелетів, сопучи, біля него поїзд, пускаючи пару. Старий іде й іде та гріється надією.

— Чи далеко ще до Цареграда, добрий чоловіче?

— Зовсім близько, дядьку... кусник... за пів дня будете там!

Серце забилося жвавійше у старого, трохи не вискочило з грудий. Стемніло цілком, коли станув перед мурами Цареграда. Ліг на землю, щоби тут переночувати. Довго не міг уснути. Вкінці приснилося йому, що його великий син стоїть перед ним, цілком як на образку в уніформі...

Ранне світло збудило його. Все крутиться йому в голові. Встає зодягається і ступає дальше, куди глядять його очи.

Вступив старенький до першої стрічної каварні. На тераси сиділо вже кількох Турків, пили каву. Хлопець поливав землю з великого збана і замітав порохи.

Петко сказав „добрий день" і сів біля Турків, поклонившися їм передше низенько. Почали розмову. Розповідав про сина, а Турки побажали йому та погостили кавою.

— Щасливий ти, як маєш такого великого сина!

Пипив Петко каву, закурив люльку тай спитався, куди до конзуляту.

Портієр, що сповняв службу, змірив його здивовано від ніг до голови та спитав, чого хоче. Та як почув, що Петко є батьком Бельокровського, говорив лагіднійше.

— Він ще не спить, бадю... Пождіть хвилину, — сказав він, взяв старого до себе до кімнати тай подав йому чаю.

Петко почав непокоїтися:

— А чи не хорий він? — Вже давно розвиднілося а він ще спить?

— Він зовсім здоровий, бадю, зовсім здоровий... Пани всі сплять довго.

— Що кажете! Отже мій син є паном! — крикнув і задрожав із радости. Зі зворушення розлив чай і попарив собі руку. Та не чув болю, так несподівано прийшло до нього щастє.

— Мій син великий чоловік!.. А чи говорив він коли з вами про мене?

— Ні, дядьку. З таким як ми він не любить говорити. Він більше пристає з конзулями.

— А хай тебе! З конзулями!.. А може говорить деколи з пашами? — випитував Петко дальше.

— Розуміється, з пашами також. Навіть з везирами говорить.

— З везирами! Не може бути!.. Ви вкінци скажете мені може, що він говорить з самим султаном? — спитав Петко непевним голосом і глянув боком на портієра.

— А ви може не вірите? Зі султаном говорить також.

IV.

Сильне дзвонення звістило, що пан дому встав. Льокай поніс ранішний чай. Слуга попровадив зараз Петка на гору, парадними сходами, роздумуючи довго, як би то найкраще уложити гостину батька у сина тай зробити сьому милу несподіванку.

Не зголошуючися застукав до дверий, відчинив двері на стижір і впровадив батька до середини.

— Батько, ексцеленціє, відвідали вас! — промовив він як найторжественнійше і випростувався.

Та Хрісто видивився, наче ражений громом, та не вимовив і слова. Склянка вилетіла йому з рук і розлетілася з бренькотом на кусники. Та його заклопотанне довго не тревало. Зірвався з крісла, глянув гнівно й допитливо насамперед на батька а потім на слугу.

— Що се? — крикнув до нього. — Драбе, ти важишся впроваджувати мені до кімнати таких волоцюг?

— Хрісто! Мій сину!! — вирвалося з роздертих жалем грудий пригнобленого старого чоловіка.

— Виведи його, — приказав Бельокровский коротко, виняв кілька золотих монет і подав слузі — Візьми се і дай йому... Але хай він сейчас щезне відсіля... Зрозумів?

— Слухаю високоповажаного пана — прововив слуга, а „великий син" лютий, що йому перешкодили, пішов до другої кімнати.

КИЇВСЬКА ЛАВРА.

(Народна легенда).

Київська Лавра зветься так тому, що той майстер, котрий її побудував, називався Лавро. Він мав ще одинайцять братів, таких, як і він сам. А як мав він ставити ту церкву, то три дні постив, молився і просив Бога, щоби поміг йому виставити церкву, але таку, якої ще нема на світі.

І взялися сі дванайцять братів ставити церкву. От ставили вони й ставили, та якесь чудо творилося: що через день вони уставлять, то за ніч увійде в землю і не слідно роботи. Молодші брати дивувались а найстарший не казав нічого. Ставили вони так через дванайцять років, і все, що поставили, входило в землю. Аж нарешті каже Лавро:

— Досить буде, браття, треба нам буде завершити.

Взяли вони, завершили, має бути, дали баню й хрест і скінчили роботу. Та й дивувалися всі й ждали, що з того буде. Аж тут зачала церква із землі виходити потроху щоночи так, як перше входила. Та за одинайцять ночей вона вийшла вже вся і стала висока, така висока, що люде не бачили ще такої. Міркували тоді люде та й кажуть:

— А бачиш, що Бог так навмисне зробив, що церква входила в землю, инакше ти-б не виставив такої високої.

А ті майстри зараз усі повмирали, тільки найстарший остався живий та пішов у світ. А тих поховали всіх у печері під церквою, кождому дали труну і повідкривали поставили разом, бо вони святі були.

Минуло може одинайцять літ, коли той брат, що жив ще почув, що йому пора вмирати. І пішов він просто до тої печери, де його брати лежали, та й каже до одного:

— Посунься, брате, нехай і я ляжу коло тебе!

Вмерлий брат посунувся, а той положився коло нього, але не мав де одної ноги покласти та й поставив її на своїй другій нозі, так що зігнув коліно. І так все є і до нині, всі лежать як живі, звичайно — святі люде.

ВСЯЧИНА.

ОВОЧІ.

Овочі належать до найбільшої в воду а найубожшої в товщі поживи. Всі роди овочів є дуже богаті в цукор, головно виноград і суниці. Всі овочі мітять у собі органічні кваси, що дають освіжуючий смак. Скількість квасів у ріжних овочів ріжна. Зі смаку цього не пізнати, бо тому, що овочі містять у собі цукор, то квас заникає. Найменше квасів містять грушки (0.2%), значно більше яблока, виноград, ягоди (черешні), бресквині, сливки (0.7 до 0.9) проц.), априкози й суниці 1—1.1%, черниці, агрест, помаранча 1.4%, порічки (веприни) 2.24, цитрина 5.39%. Овочі консервується: смаженням у цукрі, сушенням, в оцті або муштарді. Сушені овочі при помочі сірки є нездорові. Пізнати їх по тім, що є зовсім ясні й виглядають свіжо, часом аж дуже білі. Ті овочі можуть спричинити недуги жолудка й кишок. Коли овочеві консерви є в дуже рідкім сиропі, то це доказ, що він фальшований, а саме є він з сахарини. Шпараги в бляшанках дуже часто містять доволі сіркових квасів.

З ТАЙН МОРСЬКОГО ДНА.

Здається нам завсіди, що земський ростинний і звірячий світ вже так докладно досліджений і так нам добре відомий, що не уявляє ніяких таємниць не тільки для вченого але навіть для пересічного чоловіка, що вчився трохи природи. А здається нам так тому, бо ми забуваємо, що фльора (ростинність) і фавна (звіря) нашої землі складається не тільки з істот, які стрічаєтся на суші, а які не важко досліджувати, але також з величезного світа найріжнороднійших сотворінь, захованих в незглибимих просторах вод морей і океанів, які заздрісно боронять чоловікови приступу до себе. А всетаки і в безмірні глибини заглянуло око цікавого чоловіка, рибалки, моряка, водолаза і природника і зуміло видерти бодай частину тайн життя підморської громади.

Життя підводних сотворінь дуже тісно звязане з фізичними обставинами даних околиць. Зовсім инакше виглядає фльора і фавна теплих полос, зовсім инакше полос підбігунових. В противенстві до світа на суші, органічне життя розвивається під водою значно бу́йніще в зимних полосах як в горячих. Води міжзвороткових морей, то пустинні простори блакитної краски, — а води підбігунових околиць, оживлені буйною підводною ростинністю і життям морських звірят, мають краску брунатного або зеленого відтінку, яку надає їм присутність органічних істот.

Дуже великий вплив на рід підморської фльори і фавни має кількість розпущеної в воді соли, як також степень світла переплущеного через верстви води. У звязку з тим підморська ростинність і звіриний світ діляться на три роди: прибережний, пробуваючий на повнім морю і глибинний, і проживаючий в темноті.